

Nou mètode de càlcul de la població activa local estimada i de la taxa d'atur registrat

Tothom ha llegit o ha escoltat, poc o molt, en els mitjans de comunicació –i encara més en el context actual– termes com ara taxa d'atur estimat, taxa d'atur registrat o població activa. Però, sabem realment què signifiquen aquests conceptes i què mesuren? Segurament, no del tot. Mirem d'aclarir-los breument:

- L'indicador que es coneix popularment com a **taxa d'atur** mesura el pes que té la població aturada dins de la població activa. El càlcul seria el següent:

$$\text{Taxa d'atur: (població aturada / població activa) x 100}$$

- L'**atur registrat**¹ està format pels demandants d'ocupació inscrits a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (OSOC) pendents de cobrir l'últim dia de cada mes. Es poden obtenir dades d'aturats mensualment a escala municipal.
- L'**atur estimat**² és aquell que s'obté de l'Enquesta de Població Activa (EPA). Normalment, aquesta és la dada que acostuma a aparèixer en els mitjans de comunicació i és la que s'empra com a mesura de referència per fer comparacions internacionals.
- La **població activa** està formada per qualsevol persona en edat laboral³ que treballa en una ocupació remunerada (població ocupada) o que es troba en plena cerca d'ocupació (població aturada). Per tant, la població activa es divideix en dos grups: els ocupats i els aturats. La població aturada està inclosa dins de la població activa.

D'on s'obtenen aquestes xifres? De tres fonts:

- **SISPE (Sistema d'Informació dels Serveis Públics d'Ocupació)**. Sistema que des de gener del 2005 recull la informació que s'utilitza per a l'elaboració estadística de l'atur registrat i que aboca dades de qualitat estadística molt superiors i molt més fiables que l'anterior sistema d'informació (SILE). L'atur s'obté de l'explotació del fitxer de demandants d'ocupació inscrits a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (OSOC) pendents de cobrir l'últim dia de cada mes.
- **Enquesta de Població Activa (EPA)**⁴. L'enquesta aporta dades trimestralment i la seva representativitat arriba fins a l'escala provincial; és a dir que no ofereix dades per sota d'aquesta escala, tret de comptades excepcions i de capitals de província.
- **Censos de població i habitatges**⁵. Les operacions censals aporten informació a escala municipal, però tenen l'inconvenient que la darrera operació queda ja molt lluny (2001) i que la següent no es farà fins al 2011,

i les dades oficials no es publicaran – molt probablement– fins al 2012 o 2013.

La situació fins ara

L'EPA és la font de referència per mesurar l'activitat i l'atur a escala provincial, catalana i espanyola perquè aporta informació actualitzada trimestralment. Però, què es fa quan es vol conèixer l'activitat i l'atur a la comarca o al municipi? Doncs, fer ús de l'activitat censal, xifra molt desfasada en el temps i que infravalora el volum de població activa després de l'intens procés migratori produït durant els darrers anys, i posar-la en relació amb l'atur registrat del SOC.

Cal destacar que no es poden comparar directament les dades que s'obtinguin d'aquestes dues fonts perquè, tot i mesurar els mateixos conceptes, ho fan de manera diferent. És a dir, no es pot comparar, per exemple, la *taxa d'atur estimat* de la província de Barcelona amb la *taxa d'atur registrat* de Mataró perquè tant la població activa com l'aturada de les dues taxes s'obtenen a través de criteris i períodes diferents.

Per tant, apareix la necessitat de dissenyar un mètode de càlcul de la població activa a escala municipal que solucioni aquestes incompatibilitats.

El nou mètode de càlcul de població activa i de taxa d'atur registrat

L'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona, conjuntament amb la [Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local \(XODEL\)](#)⁶, coordinada per la mateixa Diputació i integrada actualment per 24 observatoris de la província de Barcelona, ha dissenyat i analitzat diferents mètodes de càlcul de la taxa d'atur registrat a escala municipal a partir dels criteris següents: senzillesa d'ús, aplicable a escala municipal, actualitzable mensualment i comparable interterritorialment.

Fetes les comprovacions i valoracions pertinents entre ells, s'ha consensuat un mètode que –bàsicament– el que fa és aplicar les taxes d'activitat⁷ per sexe i edat que estan disponibles a l'EPA provincial (s'agafa la mitjana dels quatre trimestres de l'any) a la població potencialment activa⁸ (16 a 64 anys) del municipi que s'obté del padró municipal d'habitants que es publica l'u de gener de cada any. D'aquí obtenim una població activa *estimada* per sexe i edat del municipi.

Com s'obté la taxa d'atur registrat? Calculant el percentatge de població aturada *registrada* (la que el SOC publica mensualment) sobre la població activa *estimada* (la que s'ha obtingut prèviament). El càlcul seria el següent:

$$\text{Taxa d'atur registrat: } \left(\frac{\text{població aturada } \textit{registrada}}{\text{població activa } \textit{estimada}} \right) \times 100$$

Cal dir que aquest mètode presenta l'inconvenient de relacionar dos grups de població que provenen de fonts diferents (la població aturada registrada és la que publica el SOC, mentre que la població activa és estimada). Tanmateix, aquest mètode és més pertinent i aporta resultats més ajustats a la realitat que no pas el mètode que es feia servir fins ara en la major part de municipis, que relacionava també la població aturada *registrada* amb la població activa del *cens de l'any 2001*.

Val a dir que, des del 2006, el Servei d'Estudis i Planificació de l'Ajuntament de Mataró fa la seva pròpia estimació de la població activa, raó per la qual la diferència entre la taxa d'atur registrat que calcula el Servei d'Estudis i Planificació i la taxa d'atur registrat amb el nou mètode acordat a través de la xarxa XODEL no presenta gaires diferències. Per contra, els municipis o comarques que feien servir com a base de càlcul de la taxa d'atur registrat la població activa del cens del 2001, amb el nou mètode de la xarxa XODEL sí que s'observaran diferències més grans en el càlcul de la taxa d'atur.

Mètode clàssic versus mètode del Serveis d'Estudis i Planificació versus mètode nou: un exemple

Per tal d'entendre millor les diferències entre els tres mètodes, en la taula següent es presenten les dades d'actius i les taxes d'atur del mes de febrer del 2009 de Mataró (vegeu TAULA 1).

La principal conseqüència quan la taxa d'atur es calcula a través del nou mètode és que resulta notablement inferior a la

taxa obtinguda a través del mètode clàssic (amb el cens de 2001). Per què? Perquè si bé el numerador és el mateix en ambdós casos (els aturats registrats), el denominador és diferent: la xifra d'actius *estimats* és superior a la d'actius *censals*. Aquest fet és normal si tenim en compte dos factors de la dinàmica demogràfica dels darrers anys com ara l'intens increment de població, sobretot en edat activa, a causa del procés migratori i de mobilitat residencial produïts durant els darrers anys, i la progressiva incorporació de la dona al món del treball, factors que s'han mostrat amb molta intensitat en els anys posteriors al 2001 i, per tant, no quedaven recollits en el cens. Així, el cens del 2001 infravalora, i molt, la població activa actual.

En la taula, la població activa recollida en el cens del 2001 era de 54.274 persones, mentre que la població activa estimada a partir de l'EPA provincial del 2008 és de 65.084. Aquest increment d'actius fa que la taxa d'atur registrat disminueixi 3,22 punts percentuals i passi d'un 19,36% en el càlcul clàssic (cens 2001) a un 16,14% amb el nou mètode acordat per la xarxa XODEL.

Com ja s'ha dit anteriorment, la taxa d'atur registrat que es presenta mensualment a través de l'Observatori del Mercat de Treball de Mataró no es calculava a través de la població activa del cens del 2001, sinó que es feia a partir d'una estimació pròpia de la població activa elaborada pel Servei d'Estudis i Planificació (SEP). Aquest és el motiu pel qual les discrepàncies entre la taxa d'atur registrat amb el mètode SEP i amb el mètode nou són de només 0,4 punts percentuals en la dada del mes de febrer del 2009.

TAULA 1

	Aturats registrats	(1) Mètode clàssic (Cens 2001)		(2) Mètode Servei d'Estudis i Planificació (SEP)		(3) Mètode nou (xarxa XODEL)		Diferència	
		Actius (Cens 2001)	Taxa d'atur registrat (%)	Actius (estimació SEP)	Taxa d'atur registrat (%)	Actius (estimació XODEL)	Taxa d'atur registrat (%)	(2) - (3)	(1) - (3)
Homes	5.418	31.605	17,14	37.047	14,62	36.813	14,72	-0,09	2,43
Dones	5.089	22.669	22,45	29.715	17,13	28.271	18,00	-0,87	4,45
Total	10.507	54.274	19,36	66.762	15,74	65.084	16,14	-0,41	3,22

Actualització de la taxa d'atur registrat

Les taxes d'atur registrat de l'any en curs es calculen fent servir la població activa estimada de l'any anterior. Un cop es publiquin les dades del padró i de l'EPA (normalment a inicis de cada any), s'actualitzarà la població activa estimada i les corresponents taxes d'atur registrat.

Les taxes d'atur registrat dels anys anteriors es calculen utilitzant les dades de població activa estimada dels mateixos anys.

Exemple: les taxes d'atur registrat del 2009 es calculen a partir de la població activa estimada del 2008 (població potencialment activa a 1 de gener de 2008 i EPA 2008). A inicis de l'any 2010 es coneixerà la població potencialment activa a 1 de gener de 2009 i l'EPA del 2009 i, per tant, es procedirà a actualitzar la població activa estimada i les taxes d'atur registrat del 2009.

Càlcul de la població activa estimada d'altres àmbits territorials

El càlcul de la població activa estimada d'altres àmbits territorials es fa seguint el mateix mètode que el de la província, però amb

la variant que l'EPA serà la mitjana anual de l'àmbit i la població potencialment activa serà l'agregada de l'àmbit. És a dir, no es calcula la població activa estimada de cadascun dels municipis de l'àmbit.

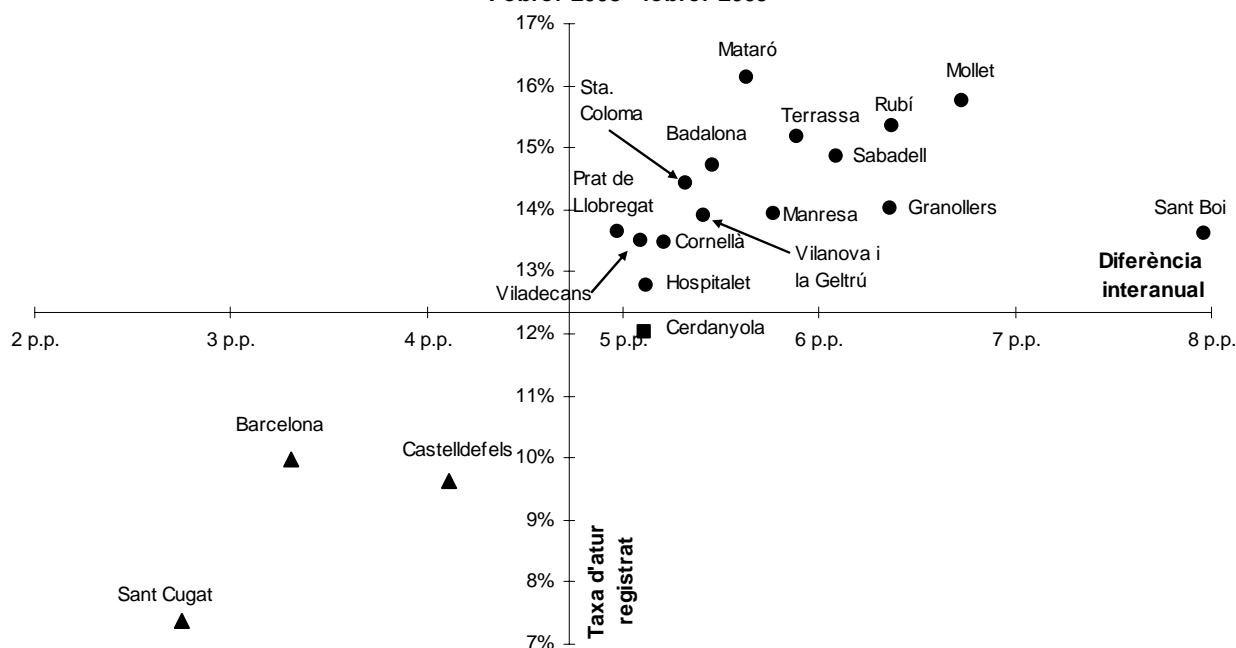
Exemple: la població activa estimada per edat i sexe de Catalunya és el resultat de multiplicar la taxa mitjana anual per edat i sexe de l'EPA catalana, amb el total de població potencialment activa catalana per edat i sexe (no és la suma de la població activa estimada dels 947 municipis catalans).

Disponibilitat i comunicació de les dades

Tant les dades de població activa estimada per edat i sexe com les taxes d'atur registrat també per edat i sexe estan disponibles per als 311 municipis de la província en el portal d'informació socioeconòmica [HERMES](#). La sèrie de població activa local estimada s'inicia l'any 2004 i la de taxa d'atur registrat el 2005 per poder disposar així de sèries robustes i prou llargues com per poder analitzar-ne les tendències.

Els observatoris de la XODEL també calculen i comuniquen en les seves publicacions les dades d'activitat i atur seguint aquest mètode, citant tothora l'autoria del mètode de càlcul.

Diagrama de la taxa d'atur registrat amb el nou mètode de la xarxa XODEL i la seva evolució als municipis de més de 50.000 habitants de la província de Barcelona. Febrer 2008 - febrer 2009

NIVELL: Febrer 2009
 EVOLUCIÓ: Febrer 2009 - febrer 2008

- ▲ Indicador favorable (nivell i evolució favorable)
- Indicador desfavorable (nivell i evolució desfavorable)
- Indicador incert (evolució favorable i nivell desfavorable o a l'inrevés)

Notes

1. L'atur registrat es correspon amb les demandes d'ocupació pendents de cobrir l'últim dia de cada mes a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya, que compleixen els criteris estadístics per mesurar l'atur registrat establerts en l'Ordre ministerial d'11 de març de 1985 (BOE de 14 de març de 1985). Una persona es classifica en l'atur registrat si és un demandant d'ocupació inscrit en una OSOC que no es troba en cap de les situacions següents:

- Els treballadors ocupats que sol·licitin una feina per compatibilitzar-la amb l'actual o canviar-la per la que ocupen, les persones que estan en suspensió o reducció de jornada per un expedient de regulació d'ocupació i els que estan ocupats en una feina de col·laboració social.
- Els treballadors sense disponibilitat immediata per treballar o en situació incompatible amb la feina: jubilats, pensionistes d'invalidesa absoluta o gran invalidesa, persones de més de 65 anys, treballadors en situació d'incapacitat laboral transitòria o baixa mèdica, demandants que estan complint el servei militar, estudiants d'ensenyament oficial reglat menors de 25 anys o que superen aquesta edat però són demandants de primera ocupació i els de formació ocupacional que compleixin les condicions següents:
 - a) les seves hores lectives superin les 20 hores setmanals.
 - b) tinguin una beca de manutenció.
 - c) siguin demandants de primera ocupació.
- Els treballadors que demanden exclusivament una ocupació de característiques específiques: els que sol·liciten una ocupació a domicili, o per un període inferior a tres mesos o una jornada setmanal inferior a 20 hores, els que s'inscriuen a les oficines d'ocupació com a requisit previ per participar en un procés de selecció per a un lloc de treball determinat i els que sol·liciten una feina exclusivament per a l'estranger.
- Els treballadors eventuais agraris beneficiaris del subsidi especial per atur, mentre l'estiguin rebent o mentre no hagi transcorregut un període superior a un any des del dia del naixement del dret.
- Els demandants registrats com a aturats que es neguen injustificadament a participar en cursos de formació ocupacional.

2. Es consideren aturats totes les persones de 16 o més anys que reuneixin simultàniament les condicions següents:

- Sense feina; és a dir, que no hagin tingut una ocupació per compte d'altri ni per compte propi durant la setmana de referència.
- A la recerca de feina; és a dir, que hagin pres mesures concretes per cerca una feina per compte d'altri o hagin fet

gestions per establir-se pel seu compte durant el mes anterior.

- Disponibles per treballar; és a dir, en condicions de començar a treballar en un termini de dues setmanes a partir del diumenge de la setmana de referència.

També es consideren aturades les persones de 16 o més anys que durant la setmana de referència han estat sense treballar, disponibles per treballar i que no cerquen feina perquè ja n'han trobat una a la qual s'incorporaran en els tres mesos posteriors a la setmana de referència. Per tant, en aquest cas no s'exigeix el criteri de cerca efectiva de feina.

Les persones absents de la feina com a conseqüència d'una suspensió per regulació que no siguin considerades ocupades; és a dir, aquelles persones a les quals l'ocupador els paga menys del 50% del seu sou i que es reincorporaran a la feina després de tres mesos són aturades si han cercat feina i estan disponibles per fer-la.

Si una persona satisfà les condicions de la definició d'aturat se la considerarà com a tal, malgrat que compatibilitzi aquesta situació amb una altra com ara la d'estudiant o tasques de la llar.

Els aturats es subdivideixen en: aturats que cerquen una primera ocupació i aturats que han treballat anteriorment.

3. L'edat laboral normal és la compresa entre els 16 i els 64 anys fets, si bé en alguns casos es pren el grup que té més de 16 anys.

4. L'Enquesta de Població Activa (EPA) és una recerca per mostreig de caràcter continu duta a terme per l'INE a tot el territori espanyol adreçada a la població que resideix en habitatges familiars. La seva finalitat fonamental és conèixer les característiques de la població en relació amb el mercat de treball. Els seus resultats, publicats trimestralment, són considerats els de referència per tots els organismes oficials de l'Estat espanyol i a nivell internacional. De fet, les seves dades serveixen per omplir,

un cop l'any, l'Enquesta de Força del Treball d'Eurostat.

5. Els censos de població són recomptes exhaustius de la població que la legislació obliga a fer de manera periòdica a les oficines d'estadística dels Estats, normalment cada deu anys, per tal de conèixer les característiques socials i demogràfiques dels seus habitants. A l'Estat espanyol, els censos de població i habitatges els duu a terme l'Institut Nacional d'Estadística (INE). Simultàniament als censos de població també es fan els censos d'habitatges, la qual cosa permet relacionar les característiques dels habitants amb els habitatges que ocupen.

6. La [Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local \(XODEL\)](#), creada el 1996, està actualment integrada per 24 observatoris de la província de Barcelona i coordinada per l'[Oficina Tècnica d'Estratègies del Desenvolupament Econòmic](#) de l'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona.

7. La població econòmicament activa considerada per l'EPA és el conjunt de persones de 16 o més anys d'edat (de 16 a 64 anys per calcular les taxes) que durant la setmana de referència subministren mà d'obra per a la producció de béns i serveis econòmics o que estan disponibles i fan gestions per incorporar-se a aquesta producció.

La població activa recollida en l'enquesta està subdividida en:

- Forces Armades, constituïdes pels professionals de l'exèrcit.
- Població activa civil, constituïda per la resta de la força de treball.

8. La població potencialment activa (PPA) és el conjunt de persones de 16 o més anys d'edat (de 16 a 64 anys per calcular les taxes).